

Sopelimen

NESODDEN
HISTORIELAGS
ÅRSSKRIFT
2004

INNHOOLD

Side

Beretning 2003/2004	4
Nylennas Bakeri	7
Nesodden Sag & Høvleri	16
«Fjellstrand Ungdomslag» står det på møteprotokollen	24
På Baltzerud rundt 1930	31
Den gamle «Fiskerstua» i Bomansvik	38
Livet ved Løeshagaveien	44

Forsidebildet: Et gammelt prospekt med bilde av Isachsens landhandleri på Bomansvik.

Artikkelforfattere i Sopelimen 2004

Gunnar Vågdal

Grethe Fossum

*Björg Gulbrandsen,
styremedlem i
Nesodden Historielag*

*Tore Granerud,
nestleder i
Nesodden Historielag*

*Per Nordal,
leder i
Nesodden Historielag*

Stein Turtumøygard

Redaktør av Sopelimen 2004: Harald Lorentzen

Redaksjonskomité for Sopelimen 2004: Styret i Nesodden Historielag

BERETNING 2003/2004

Styret har i perioden hatt 7 styremøter og behandlet ca. 40 saker. Varamedlemmene har vært innkalt til alle møtene. Laget er det største historielaget i Follo med over 500 medlemmer. Sverre Fundingrud er æresmedlem.

Styret har hatt følgende sammensetning:

Leder:	Per Nordal
Nestleder:	Tore Granerud
Kasserer:	Leiv Bjerve
Styremedlem:	Björg Gulbrandsen
Styremedlem:	Arne Grøstad
Varamedlemmer:	Kjell Ødegaard, Stein Turtumøygard, Åste Eggen

AKTIVITETER

DESEMBER 2003

- «Stands» på alle kjøpesenter over hele bygda på lørdager med salg av «Sopelimen». Det ble solgt ca. 800 eksemplarer.
- Egen julekalender med konkurranse i «Amta» og på lagets hjemmesider.

JANUAR 2004

- Slektsforskerkveld ved Harald Lorentzen.

MARS 2004

- Utstilling i forbindelse med Tangen Sentrums 45-årsjubileum.
- Foredrag av Stein Turtumøygard med tittel «Den gang skogene levde».
- Den årlige lokalhistoriske konkurransen mellom grunnskolene på Nesodden ble avvirket.

MAI 2004

– Rusletur fra Samfunnshuset til Hellvik ledet av Harald Lorentzen.

JUNI/JULI/AUGUST 2004

– Nesodden kirke åpen for publikum hver mandag fra kl. 1500–1800. Over 150 personer var på besøk.

Nesodden Historielags gjenreiseing av Fundingrudhuset på To gård er i god rute. Takket være den driftige arbeidsgjengen av frivillige.

Her er mange års erfaring i ulike yrkesgrupper samlet.

En vakker høstdag i september 2004 ble gutta forevigeet foran huset.

Oppe på stillaset sitter Hans Olav Nordby, Terje Stensen og Tore Hansen. Nede står Sven Tjernshaugen, Helge Hansen, Svein Erik Westerby og Odd Tjernshaugen. Thorbjørn Norum var ikke tilstede da bilde ble tatt.

SEPTEMBER 2004

- Rusletur i området Balzerud/Ravnsborg/Smedsrud ledet av Tore Granerud.
- «Stand» på Jaer Mart`n med salg av «Sopelimen» og Nesoddens Historie, bind 2. Tegning av nye medlemmer.

OKTOBER 2004

- Foredrag av Harald Lorentzen med tittel «Bygda rundt gjennom gamle bilder».

NOVEMBER 2004

- Årsmøte.

DIVERSE

- Arbeidet med bind 3 av Nesoddens Historie er i rute. Som tidligere nevnt er den planlagt ferdig til lagetets 25-årsjubileum i oktober 2005. Den vil omfatte perioden fra ca. 1930 og fram mot århundreskiftet. Styret med varamedlemmer fungerer som bokkomité.
- Laget har som høringsinstans fremmet forslag til veinavn og kommuneplaner.
- Arbeidet med gjenoppføringen av «Fundingrudhuset» på To gård nærmer seg slutten. Styret vil igjen takke «arbeidsstokken» som på frivillig basis yter en fremragende innsats.
- Arbeidet med å sette opp «orienteringstavler» på husmannsplasene rundt omkring i bygda er i gang. Den første er satt opp på Isakstubråtan, som ligger ved lysløypa nord for Bergerbanen.

VÅR INTERNETTADRESSE ER:

www.Nesodden.Historielag.org

Bygdeforfatter Harald Lorentzen

er å treffe hver torsdag kl. 0900–1500 på sitt hjemmekontor i Solnedgangen 4, tlf. 66 91 21 35, mob. 920 60 893.

Han tar gjerne imot historier, bilder og annet historisk stoff fra perioden 1930–2000, til den nye bygdeboken Nesoddens Historie, bind 3.

Nylennas Bakeri

Av Gunnar Vågdal

Bakern og fru Nylenna. Slik ble de omtalt blant kunder og kjente på Fagerstrand. Det er om Kristian Nylenna og Margit Beksrud det her skal fortelles. De vokste begge opp i Fjellstrand, Margit ved Dalbotjernet og Kristian på Nylennaåsen ovenfor.

Kristian, født i 1903, var sønn av Johan og Mathilde f. Høibråten. Kristian hadde mange søsken: Karl, Martin, Mari, Solveig, Laura, Søren og Helge. Margit, født i 1904, var datter av Hans og Klara Beksrud, og hadde en ni år yngre søster, Dagmar.

Etter først å ha prøvd seg som bygnings snekker, begynte Kristian i bakerlære i Persilengens bakeri i Fjellstrand. Margit arbeidet en tid

hos tanten sin, Magda, i Moss, og hun var en tid også ekspeditrise i en forretning i Fjellstrand. De giftet seg i 1927.

På gården Bergmo i grenda Myklerud på Fagerstrand drev Alf-hild og Albert Haugan bakeri i et anneks. Denne virksomheten skulle flytte, og det åpnet seg mulighet for Kristian og Margit til å starte for seg selv. Men eieren av Bergmo, Karl Hagen, hadde både butikk og bolig i hovedhuset, og det unge paret måtte finne et annet sted å bo. Løsningen ble nabogården Kirkeli, eid av Signe og Olai Olsen. Dette var forøvrig hjemmet til den senere kjente kjøpmann og politiker Hjalmar Solvik. Her flyttet det unge paret inn samme år som de giftet seg. Margit hadde da mistet moren sin, og omstendighetene gjorde at både søsteren og faren flyttet med til Fagerstrand.

Nesodden var dengang det store sommerparadis for Oslo-folk. I sommermånedene ble folketallet mer enn doblet. Selv om det nord for Fjellstrand var få fastboende, var det på vestsiden av halvøya to bakerier og hele 13 butikker – seks i Fjellstrand, to i Svestad, to i Spro og tre på Fagerstrand, noen av dem åpne bare om sommeren.

Kristian og Margit i 1955.

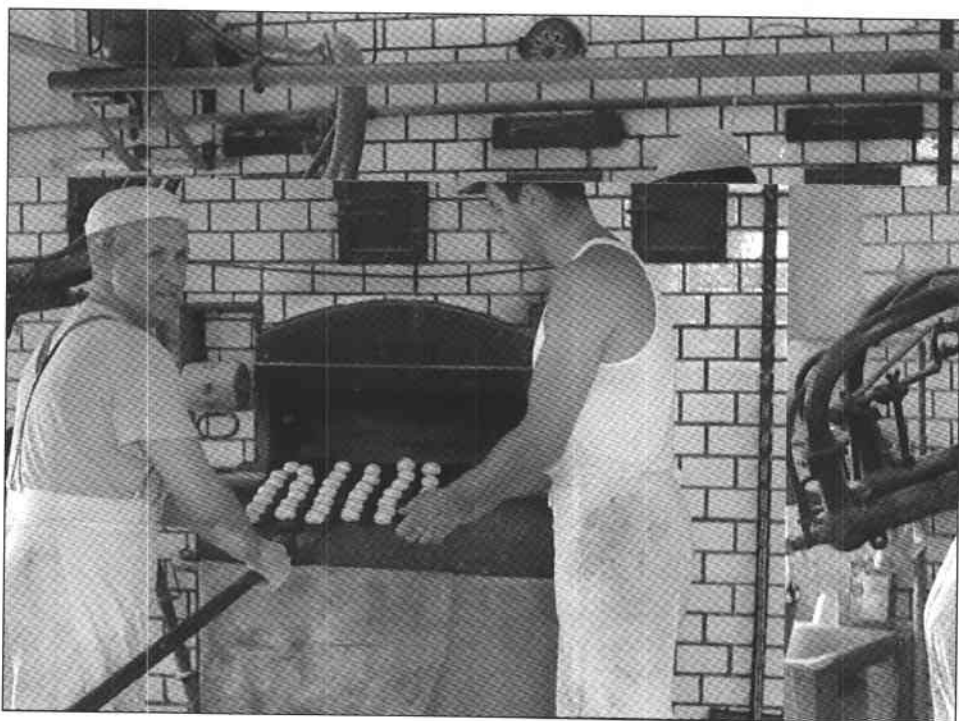

Gunnar, Dagmar og Margit i arbeid.

Etter en tid ble bolighuset på Bergmo ledig, og alle kunne nå flytte dit. Nå begynte en travel og strevsom tid for det unge paret. Ferske bakerverer var etterspurt. Men bakingen var sterkt sesongpreget, og ga ikke nok utkomme til alle. Kristian måtte derfor leie jordveien på gården, og han alet opp kalver og griser. Hest måtte de også ha. Den ble også brukt til utkjøring av bakerverer, noen ganger var Margit kusk. Etter en tid ble det råd til bil, og Kristian tok også litt drosjekjøring iblant. Margit viste seg å være en dyktig husmor og medhjelper, og hun hadde ofte besøk av slekt og kjente fra Fjellstrand og fra Oslo og Moss. De hadde i denne tiden god hjelp

av Kristians bror Martin. Margits far, Hans, som hadde vært sjømann og fisker, etablerte seg som skomaker i et lite rom på Bergmo.

Etterhvert kom det to barn, Gunnar og Inger, og det ble trangt om plassen. Så fikk Kristian kjøpe tomt øverst i Fagerstrandbakken, «Skoglund», og drømmen om selveiet hus og bakeri kunne bli virkelighet. Nå var det godt å ha en stor og hjelpsom familie. Broren Martin og fetteren Reidar Beksrud hjalp til, og byggearbeidet ble ledet av broren, Karl, som var snekker. Første etg. i den nye huset – bygget i datidens funksjonalistiske stil – ble gjort til bakeri. Her ble det også plass til et lite skomakerverksted. Andre etg. ga plass til hele familien. De flyttet dit i 1935. I et utbygg på huset vendt mot veien ble det om sommeren innredet et lite bakeriutsalg, betjent av Ruth Gulbjørnrud og Hjørdis Lundby. Bakerovnen ble de første årene fyrt med bakhonved fra Johnsens Sag&Høvleri, over 50 favner i

Kristian og sønnen Gunnar ved bakerovnen.

Gunnar og Bjarne. Pause i arbeidet.

en sesong. Senere kom det oljebrenner og strøm. Vann fikk de fra en utgravd brønn, og senere ble det dypvannsboring og pumpehus.

På slutten av 30-tallet ble det behov for en ekstra baker, og Bjarne Børresen fra Drøbak ble ansatt. Han giftet seg i 1942 med Margits søster, Dagmar, og de flyttet inn i et anneks på eiendommen. Også skomakeren fikk bolig i egen hytte, og det ble bygd uthus og garasjer. Sønnen Gunnar utdannet seg til baker, og i 1950-årene drev Kristian, Bjarne og Gunnar sammen, med god hjelp av Margit og Dagmar. Et ordentlig familieforetak. Dagmar hadde

ansvaret for å ringe butikkundene og innhente bestillinger, regne ut priser og skrive regninger. Arne Eriksen var i mange år bedriftens regnskapsfører.

En tid under 2. verdenskrig drev Børresen bakeriet, mens Kristian leide jordveien av naboen, Martinius Hansen på Nygård. Børresen hadde en tid Godtfred Stang som hjelpebaker, og dessuten sin bror Leif. Foran høytider pleide tyskerne å rekvirere hele bakeriet en hel dag. De brakte med seg alt de trengte av råvarer – av beste kvalitet. Børresen holdt forøvrig på å bli alvorlig skadet under utkjøring av varer. Bilen gikk på karbid, og i forbindelse med rengjøring av tanken oppsto en eksplosjon – og karbid sprutet over ham.

Nylennas bakervarer var kjent for å være av svært god kvalitet, og vareutvalget var stort: Brødsorter av mange slag, dertil vannbakkels, vørterkaker, napoleonskaker, bløtkaker og kransekaker. Omtrent alt kunne leveres på bestilling – og på kort varsel. Til BPs tankanlegg på Fagerstrand kom det ofte inn store tankbåter med kort liggetid. Da kunne det komme bestilling fra de engelske sjøfolkene på over 100 loff for hurtig levering, og alle måtte trå til – uansett tid på døgnet. Etterhvert fikk bakeriet mange butikker som faste kunder. Det var bl.a. Skogheim Landhandel, Solvik Landhandel, Frogner Landhandel, Spro Samvirkelag, Ring i Svestadbakken, Sørensen på Svestad brygge, Isachsen i Bomansvik, Grøstad i Blylaget og Hokholt på Haslehaugen. Dertil kom flere sommeråpne kiosker. Sommerstid var det behov for brødkjørere til disse butikkene, og dertil huskunderute tre dager i uka. Mange ungdommer fikk gjennom årene her sommerjobb. Av faste sjåfører etter krigen kan nevnes Thoralf Hauglie og Harald Hjellet.

Bakeriet var et yndet samlingssted for folk i nabolaget. De kom innom for å handle og prate. Elektrikere og veiarbeidere kom innom for å spise nistemat og for å varme seg. Bakerne var trivelige, omgjengelige og gjestfrie folk, opplagte på spøk og moro, og det ble fortalt mange gode historier, skrøner og vitser. Halvdan Agnor kom gjerne innom tidlig om morgenen før han gikk på arbeid-

Bakerne var alltid med på en spøk. Her i «synkronmarsj» på tunet. Kristian først, de to siste er Gunnar og Bjarne. De to andre er Arvid Aasgaard og Kristians svigersønn. Bilen vi ser litt av til venstre, er parkert omtrent der inngangen til Fagerstrand legesenter er nå (2004).

det på Saga. Naboen Martinius Hansen, som var rabarbradyrker og vognmann, hadde sin daglige tur innom. Nabogutten Arvid Aasgaard var ofte innom og spilte trekkspill, eller satt hos skomakeren og hørte beretninger fra sjølivet. Børresen var interessert i sport og idrett og i alle slags konkurranser. Han hadde vært fotballspiller i DFI, og også Gunnar drev med friidrett og fotball. På lørdagskvelder under krigen holdt Børresen bridgeturneringer i bakeriet, opptil tre bord. Det ble spilt bordtennis, og pilkast var yndet konkurranse – blinker og piler var på plass både ute og inne. Det ble hoppet stav, stille lengde og spilt ballspill.

Sommersesongen var en nesten umenneskelig travel tid. Dette kom av tilstrømmingen av sommergjester til Fagerstrand og det store antall hytter i «Kongo» ved fjorden. Også mange private leide ut rom til sommergjester. Dertil hadde murarbeiderne i Oslo bygget et

feriehem på Bergheim, og sjokoladearbeiderne (Freia) et tilsvarende feriested på Fjellstua like ved bakeriet. Her var 20–25 hytter og i ferietiden 120–150 mennesker. Siden bakerne så å si bodde i bakeriet, var det lettvis å stikke innom for å kjøpe varer, eller for å prate. Den eneste «ferie» Kristian og Margit kunne unne seg, var noen få timers biltur med medbrakt kaffe og kaker, gjerne til steder som «Hjulet» ved Gjersjøen, til Vestby, eller til Fossum bru ved Glomma.

Så skjedde det tragiske at Kristian ble alvorlig syk og døde i 1962. Bare et år senere døde også Børresen. Nå måtte de to enkle sammen med Gunnar overta som bakere i hel stilling. Det ble et enormt arbeidspress for de tre. Det trengtes mer hjelp. Sunn-aas sykehus var kommet til som kunde, og Gunnar fikk i en periode hjelp av sin svoger, Odd Lillerud, som var utdannet konditor.

Hans Beksrud – skomakeren. Omtales i teksten.

Margit og Dagmar serverer kaffe. Sittende: Kristian og datteren Inger.

Gunnar fikk etter en tid problemer med helsa, og Margit og Dagmar måtte trappe ned og pensjonere seg. Det kom andre investorer og medeiere inn, men prognosene for lønnsom drift slo ikke til. I året 1974 var konkursen et faktum. Alle verdier Margit og Gunnar hadde i bedriften gikk tapt, også huset «Skoglund».

Bygningen ble kjøpt av en forretningsdrivende. Bakerovnene ble revet, og det ble satt opp et tilbygg. Her ble det startet strikkefabrikk og utsalg (Ørn), i det som nå er Fagerstrand legesenter (2004). I tillegg ble det bygd en stor lagerhall. Etter flere års drift opphørte fabrikkutsalget. Hele eiendommen ble så kjøpt av en annen forretningsmann, som gjorde den gamle gårdsplassen om til parkeringsplass i to plan, og leide hallen ut til butikkjeden KIWI.

Kilder: Gunnar Nylenna, Dagmar Børresen, Åse Nylenna, Arvid Aasgaard m.fl., samt egne erindringer. De fleste bilder er tatt av Gunnar Vågдал.

Nesodden Sag & Høvleri

Av Grethe Fossum

Nesodden Sag, som bedriften het i begynnelsen, ble startet opp i 1917/18. Det var Johan Johnsens bestefar, som også het Johan Johnsen (f. 1857, d. 1935), som bodde på og drev gården Søndre Myklerud. Han startet opp med trelasthandel fra gården sin, og han drev med flyttesag. Det var på den tiden mange

Flyfoto over saga.

gårder som hadde egen sag, men det var nok av arbeid for Johan Johnsen med flyttesagen sin. Han var en meget politisk engasjert mann, og var innvalgt i herredstyret for flere perioder, hvor han satt som ordfører i tre perioder. I sin politiske karriere var han Venstre-mann, men hadde sterke tilknytninger/venner både til Høyre og Arbeiderpartiet, slik at selv om Venstre ikke var noe spesielt stort parti, ble han allikevel valgt enstemmig til ordfører ved flere anledninger.

Folkemengden doblet seg, og sommergjestene flerdoblet seg i den tiden Johan Johnsen satt i styre og stell.

I 1923 ble navnet endret til Nesodden Sag & Høvleri. Bedriften lå på en tomt litt nord-øst for stedet hvor sagbruket er i dag, og nå kom også den første fastmonterte saga. Senere da bedriften økte sin kapasitet og det viste seg at den trengte mer plass, utvidet de arealet sitt og slo seg ned der hvor vi ser den ligger i dag.

Nå ble den ca. 18 meter høye pipa bygget. Dampmaskinen kom fra Oscarsborg, og fyrkjelen kom fra Shell. I dag er dessverre pipa i forfall, det er problemer med å holde den vedlike, nå da den ikke er i bruk lenger.

Etter Johan Johnsen's død i 1935 var det sønnene Harald og Trygve som overtok driften. Da kom den «dobbelte sirkelsaga» – i 1937 kom «rammesaga», og ca. 1940/41 kom «gullhøna». Firmaet gikk bra, og brødrene bygde seg boliger i umiddelbar nærhet.

Kontorarbeidet var en viktig del av arbeidet. Foruten eieren av firmaet var det kontordamer som tok seg av dette. Da Harald Johnsen hadde bygget sitt «Haraldstad», boligen ovenfor inngang-

Eugen Mikaelson har bygget lageret.

Tømmerlesseren.

en til saga i 1928, flyttet kontoret inn der. Dette varte noen år før det ble eget kontorbygg på tomta nedenfor. Den første kontordamen var Martha Johnsen, datter av gründeren Johan Johnsen. Etter hvert kom det flere kontordamer, men etter hvert som de giftet seg og fikk barn ble de hjemmeværende husmødre – slik var det den gangen. Johan Johnsens ektefelle, Kari, ble etter hvert en dyktig medarbeider på den fronten.

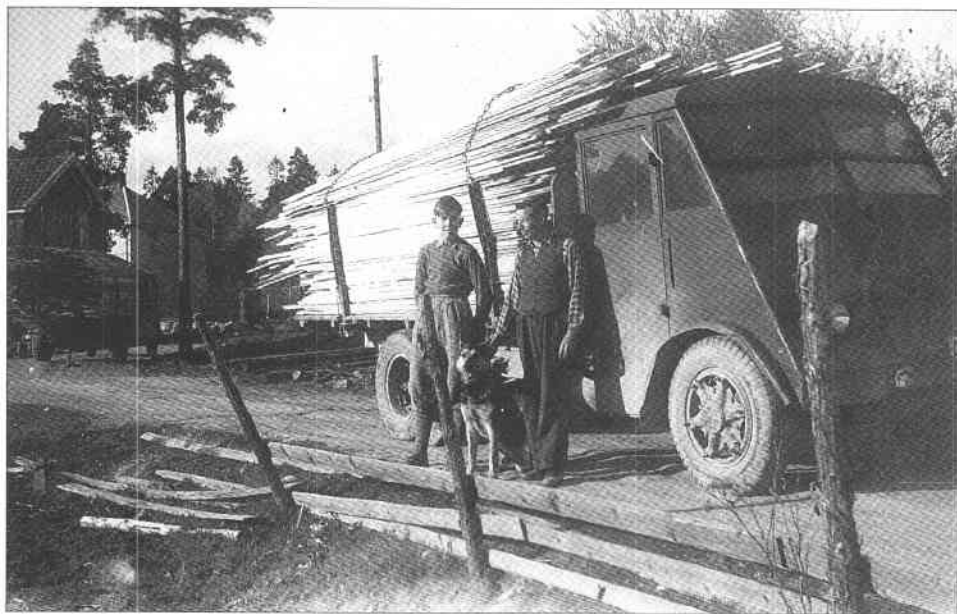
I 1940 brant hele Nesodden Sag & Høvleri ned til grunnen, det var litt av et bål, med mye tørt fint brennbart materiale, og det brant i lang tid. Det var masse bestillinger og kunder som ventet, så det ble brukt en midlertidig sag – snart etter ble bedriften bygget opp igjen. «Ungkarsboligen» og stallen hadde klart seg i brannen.

Det ble ikke noen spesielle endringer på arbeidsplassen under krigen, verken for bedriften eller for arbeiderne. Men en gang, da ledelsen illegalt hadde fått tak i noe brensel til bilene, og de fikk snusen i at det ville komme razzia, da ble disse brenselfatene i rekordfart flyttet og gjemt i skogen.

Plankestablene var 7*8*6 meter. Fra 1953 ble de stablet opp med gaffeltruck, dette var et stort framskritt. Så skulle plankene pakkes i pakker: 1*1*6 meter. Nesodden Sag & Høvleri leverte materialer rundt i hele distriktet. Byggmestrene var gode kunder, men også private kjøpte mye. Etter hvert ble det samarbeid med grossister i Oslo. Utsalget på Fagerstrand omfattet trematerialer, spiker, papp, etter hvert sement, sand og isolasjonsmaterialer. Etter krigen var det stor mangel på trelast, og det ble sendt last til Finnmark i nord og Danmark i syd.

Transporten startet med hest og kjerre, men det ble stor stas når bilene gjorde sitt inntog. I 1939 fikk de en Federal, den brant opp i 1940. Den ble imidlertid bygget helt opp igjen av Johan Søderlind. Etter krigen kom en 1939 Dodge lastebil med henger, denne var 5-gira med 2-gira kardang. Karrosseriet var bygget hos Urianstad på Fjellstrand.

Av min tante Randi Jonsrud har jeg fått høre at den første tøm-

Renault med nytt generatoranlegg, kjøpt etter krigen.

Gerd og Johan etter brannen.

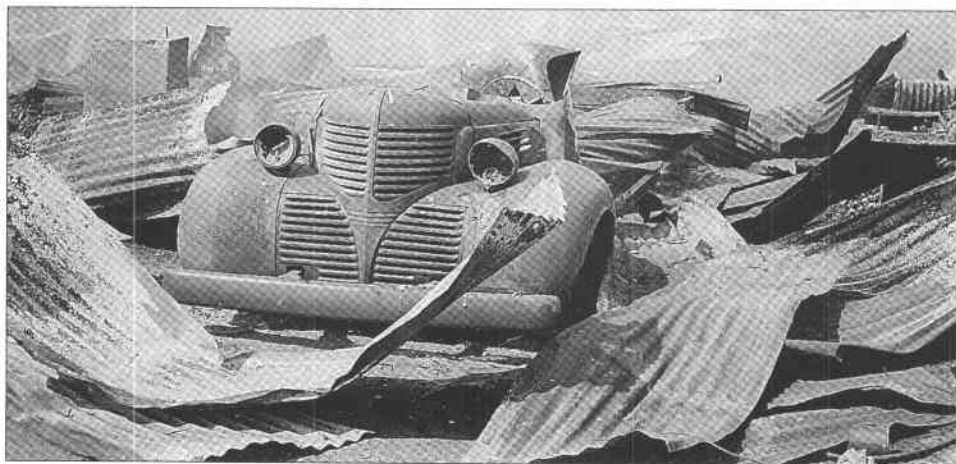
merbilen ved Saga ble kalt «Jossa». I den tid var det lite trafikk på veiene, og «Jossa» var et riktig monster, barna løp langt inn i skogen og gjemte seg når den kom durende.

Trygve Johnsen ble ved «saga» til 1947, og da han og Gunnar Busk m.fl. hadde «funnet opp» JoBu-sagen, trakk han seg fra den daglige driften for å arbeide med og videreutvikle denne. Det ble et lønnsomt prosjekt, og virksomheten ble senere flyttet til Drøbak.

I 1952 slo den røde hane til på nytt. Nå var det «flisbua» som ble offeret. Det tok 14 dager å slokke denne brannen. I 1955 fikk anlegget innlagt elektrisitet, tidligere var nettet for spedt til dette.

Det var mange fast ansatte i bedriften, på det meste var det 30 ansatte før krigen, og i tillegg ble det tatt inn sesongarbeidere i perioder. Da kom det arbeidere fra fjern og nær, til og med fra Odalen kom de for å arbeide ved saga. Spesielt var det travle tider i perioden mars-juni. Tømmeret ble hentet med egne biler, noe fra egen skog, og ellers fra Nesoddens skoger, men også fra Frogn og Ås. Nesodden Sag & Høvleri var i en periode den største arbeidsplassen på søndre Nesodden.

Johan Søderlind, som hadde sitt arbeid på «Saga», bodde på «Skauom» eller «ungkarsboligen» som den het på folkemunne,

Dodge 39-mod. Brant opp i 1940. Ble bygget opp til helt ny bil igjen av Johan Söderlind og solgt til Hallingdal.

sammen med sin kone Randi, fram til 1947. Boligen lå på området til Saga. Randi Söderlind, som nå har fylt 91 år, forteller hvordan hun oppfattet hverdagen på «Saga» fra sitt stuevindu. «Jeg står der i stuevinduet i «ungkarsboligen» og ser utover Nesodden Sag & Høvleri. Det første øyet mitt faller på, er plankestablene som vokser etter at fire mann, alle flotte gutter fra Gulbjørnrudbråten, har båret plank på skuldren hele dagen. Øynene går videre til saga som lager bord i alle slags bredder og tykkelser, og så videre til høvelen som høvler dem glatte og pene.

Øyet går så videre til tømmerbilene der de kommer inn på rekke og rad. Sjåførene klatrer opp på tømmerlasset og begynner å slippe tømmeret ned i «kjøraten» (en renne som fører tømmeret dit det skal). Der står en mann og skal ta imot, han bruker seg litt, for tømmeret er ikke alltid helt samarbeidsvillig med å legge seg slik han syns det skal.

Når tømmerbilene er ferdig for dagen, kjøres de inn i garasjen hvor Johan Söderlind ser etter at alt er som det skal med bilene, eller om noe må repareres. Han kunne ha lange dager med reparasjoner iblant.

Tidlig på morgenen er rengjøringskona på plass for å gjøre rent på kontorene. Hun henter varmt vann, grønnsåpe, skurefille og langkost i fyrrommet. Lars Gulbjørnrud passer fyren og regjerer i fyrrommet. Han var også den som passet pausesignalene; når pausen skulle starte og når arbeidet skulle begynne igjen. Hele Fagerstrandområdet kunne stille klokka etter disse signalene, så presise var de. Det var ved arbeidstidens start klokken 07.00, og det var ingen som kom for sent på arbeidet den gangen. Så var det nytt signal til frokost: kl. 09.30–10.00 var pausen over. «Middag» var det fra kl. 13.00 til 13.30. Før, under og etter krigen var lønna for de ansatte kr. 39,- pr. uke. Høvelmesteren Einar Johnsen, som var i familie med Harald og Trygve, var uheldig og mistet den ene hånden under sitt arbeide. De var en forferdelig ulykke. Da sommerferien begynte, ble det stille på saga. Plankestablene vokste ikke, ingen tømmerbiler var å se, og ikke en lyd å høre. Da vi ikke hørte de velkjente lydene, stoppet vi liksom opp – og tok ferie vi også. Det var fellesferie den gangen, og den varte i 14 dager. Det var et godt arbeidsmiljø på Nesodden Sag & Høvleri, med god ledelse, og bare kjekke hyggelige trauste arbeidskarer,» avslutter fru Randi Søderlind.

Harald Johnsen var også kjent for å drive med travhester – «Sylfidblesen» tok mange flotte troféer og var landskjent både i travmiljøet og utenfor. Harald Johnsen var fra da av daglig leder av Nesodden Sag & Høvleri alene fram til 1956. Da trakk Trygve Johnsen seg helt ut av firmaet. I årene 1956–1972 sto Harald og hans to etterkommere Johan og Gerd som eiere. I 1972 gikk driften over til Johan og Gerd fram til Johan Johnsen tok over hele foretaket i 1990.

Johan Johnsen var i realiteten daglig leder fra 1965 til han sluttet i 2002.

I de siste årene, fram til høsten 2002, gikk firmaet inn i kjedesamarbeid med MAXBO. Fra november 2002 har byggevareforretningen MAXBO Nesodden Sag & Høvleri fortsatt under ny eier, Grøstad Bygg, med kjedenavnet MONTER. Vi ønsker Johan og Kari Johnsen en lang, god og meningsfylt pensjonisttilværelse.

«Fjellstrand ungdoms- lag» står det på møteprotokollen

Av Bjørg Gulbrandsen

«3. november 1934 kom 6 ungdommer sammen for å drøfte muligheten av å danne en høist paakrevet upolitisk ungdomsforening, disse 6 var: Adolf Egeberg jr., Arne Aas, Reidar Mathiesen, Osvald Granerud, Aase Mathiesen, Inger Hokholt» står det å lese først i boken.

Men så var det møtested da. De takket ja til Hilmar Thorvaldsens tilbud om å få låne «skimuseet» gratis. Dette var jo egentlig hans arbeidsrom, så det måtte ryddes og vaskes litt før hvert møte, men pytt, pytt. Kanskje en forklaring for ukjente om beliggenheten. Når man kommer fra Granerud ligger det et gammelt rødt hus på venstre side før krysset ved Fjell, det ble ungdommens møtested «så lenge det var plass nok». Det ble besluttet å sende ut ca. 20 invitasjoner til det første møtet, og følgende kom: Leslie Mathiesen, Birger Karlsen, Haakon Nyborg, Osvald Granerud, Adolf Egeberg, Rolf Egeberg, Ellen Aas, Arne Aas, Dagmar Borgen, Eilif Borgen, Johannes Moe, Ragnar Nyborg, Aase Mathiesen, Reidar Mathisen, Astrid Brevik, Inger E. Hokholt, Kayer Aars, Hildur Gloppen, Arvid Nyborg og Hilmar Thorvaldsen. «Etter litt diskusjon erklærte alle sig enige i planene som fremlagt. Det skulle være en absolutt upolitisk forening med formål, foredrag og påfølgende diskusjon. Amatørskuespill, selskabelig samvær, samt morsomme idrettskonkurranser». Dessuten skulle det skrives klubbavis som gikk på omgang blant medlemmene. Årskontingenten skulle være på kroner 2, som kunne betales hvert halvår. Man måtte søke

Bak fra venstre: Arne Aas, Osvald Granerud og Birger Karlsen. Foran fra venstre: Aase Mathisen, Reidun Hokholt og Marie Knudsen.

om å bli opptatt som medlem, og i formålsparagrafene stod det følgende: «skader ett medlem klubbens renommé, så kan dette være eksklusjonsgrunn, som foretas av styret». Neste medlemsmøte ble 04.12.1934.

«Osvald og Thorvaldsen møtte tidlig opp, fyrte og ryddet. Det skulle begynne kl 0800, men da hadde nesten ingen kommet». Det

var den berømte Nesoddtiden, den går stadig igjen. Det kunne dreie seg om en time eller mer for sent, men slik var det bare. Ett sted står det «sekretæren kom da før møtet sluttet». «Bert, bert, her kommer jeg». Det var Birger Karlsen, han var særlig velkommen, han har bil, 30 par kopper og bløte vitser i massevis, står det å lese.

Birger, Osvald og Arne er navn som er gjengangere. Thorvaldsen er den eneste som referert med etternavn. Osvald var teatersjef og underholdt ofte med selvlagde sanger, står det å lese. Han skaffet gevinster og var primus motor i de fleste sammenhenger. En gang hadde han med ett sukkerbrød til gevinst, han vant, men ville ikke ta det med hjem igjen, så det ble kokt mer kaffe, og alle nøt godt av gevinsten. Ellers var det kaffe og wienerbrød. Osvald var bekymret for at det ble for dyrt, men ble beroliget med at Inger kunne skaffe til 40 øre pr. wienerstang, så da så.

Utlodding måtte dekke utgiftene. I protokollen står det hvem som vant, men ikke hvor mye det ble i kassa. Gevinsten var en pose appelsiner, et sukkertøyspann, kaker osv. «På det første møtet var det bevilgninger til viktige ting som bøtter, koster, kluter, oppvaskbalje og kaffekjele. Kopper lånes av Birger, vannkjele skaffer Osvald, med nød og neppe ble det langkost, krabbe på alle fire er passe kvinnfolkarbeide, sa Reidar». På et senere tidspunkt ble det bevilget penger til tre store fløtemugger.

Nyttårsaften 1934 var det en «storslagen fest, formannen Adolf Egeberg holdt tale for damene, og alt gikk fint». Gjestene holdt nok dagen ut, for sekretæren Inger Hokholt skriver i sitt referat: «jeg var hjemme kl 0600, nogen kl 0700 nu er kl 0800 så nå legger jeg meg – godt nyttår». Kåseriene kunne handle om så mangt, bl.a. kåserte Osvald om «dyder», Arne Aas om «frekkhet og rettferdighet», forsvaret vårt var ett tema, likedan overtro. Det skulle jo være diskusjon etter hvert kåseri. Det står i referatene at kvinnene ofte var tause, men kvinner skal som kjent tie i forsamlinger, men så skjønner dere 10.04.1936 kåserte Arne Aas over emnet «kvinnens likestilling med mannen», og det avstedkom en livlig diskusjon (tror jeg så gjerne). En annen gang var kåseriet om kvinnen «hva annet kan

En av mange skiturer. Samlested «Hjørnet» på Fjellstrand. Året var 1941.

mannfolk diskutere når politikk er forbudt». Noen av mannfolkene forsvarte kvinnen, og det fikk de stor takk for. Formannen avblåste all diskusjon, og kaffen roet gemyttene.

Underholdning var meget viktig. Det var det medlemmene som sørget for. Igjen bør Osvald nevnes, dog er det bemerket at Karl og Kåre (hvem det nå er) ikke ville synge om Guri på møkkahaugen. Tempo spiller (musikkorps på Fjellstrand), med vekslende hell, får vi vite. Dessuten foreslo Martin Urianstad å starte et jassband hvis han kunne få med to til. Det står ikke noe om det ble noe av, men det er bevilget penger til nye stikker til et batteri. På møtene og festene var musikken en gammel lunete grammofoon som noen ganger var så lav at Birger måtte stå ved siden av vidunderet og rope når plata var slutt, så de dansende kunne trekke pusten før neste plate. Det virker som det ble en bedre grammofoon etter hvert, for det ble bevilget penger til en plate av og til. Etter-

hvert ble det besluttet å begynne møtene klokka halv ni, da åtte var for tidlig for mange. Dessuten ble det besluttet at «guttene skulle betale 25 øre til kaffe og damene medtar kake eller smørbrød, gevinster mottas med takk». Dette skulle være en forening med strenge regler for oppførsel, så en gang i 1936 så formannen seg nødsaget til å klage over dårlig møtekultur og for mye banning under diskusjonen.

I 1936 var Osvald Granerud formann og Arne Aas viseformann, og de ville nok ikke ha noe tull, for i referatet står det å lese: «Til slutt vil jeg henstille til medlemmene og oppføre sig litt mer lavmelte på hjemveien. Skal det skrikes og bråkes får det gjøres innenfor fire vegger på møtet og la hjemveien gå som lyspunkt for klubben». I februar 1935 ble Ekelund leid til fest og oppførelse av «Valgkandidaten». På grunn av sent og dårlig fremmøte av publikum ble stykket oppført litt sent. Umiddelbart etterpå begynte dansen. Så midnattsunderholdning, slutt kl 0200.

Det var dette med Nesoddtiden da, det ble også arrangert fester på Folkets hus og Breidablikk. St.Hans-fest 1935 start med opptog fra Fjellstrand brygge med sigøynervogn, hornmusikk osv. endte på Nyborgjordet med 25 øre i inngangspenger. Der var det diverse leker, sekkeløp, putekamp og andre spillopper samt diverse salgsboder. Dette var samarbeid med Svestad sangkor. Det ble også arrangert skøyteløp, sparkstøtting og dansekonkurranser med brusflasker som premier. Skirenn var en vanlig foreteelse på Dalajordet med hoppbakke.

16.02.1936 ble Hartvig Skjær klubbmester i hopp, Willy Karlsen i langrenn og Aase Mathisen i slalom. Startkontingent var 50 øre pr. stk. For pengene som kom inn ble det bestemt å kjøpe stempel med klubbens navn, en protokoll for medlemsfortegnelse samt en skriveblokk.

06.02.1938 var det dårlige snøforhold, så det ble bare arrangert et kort langrenn som stafettløp og hopp i en liten bakke på jordet. Osvald hoppet lengst, 11 1/2 meter. Klubben hadde også skiturer bl.a. til Toåsen, Sefjeld og Nylennaåsen med bål og kaffekos. Det var

bestandig dans på møtene og selvfølgelig på festen – kaffe, boller og wienerbrød var fast meny. Det kom stadig nye medlemmer. Det blir for langt å ta med alle. En gang i 1938 var det 44, men allerede i 1936 ble «skimuseet for lite og det ble leid rom hos fru Øie som drev pensjonat på Skaugum i Fjellstrand. Hun skulle ha kr. 5.- pr. mnd. Men hun la på til kr. 10.- og da begynte tankene om eget hus å ta form.» Da som nå sto det på penger, og det ble foreslått 50 øre-rulling, det ble bifalt, men det står ikke noe om det ble iverksatt.

08.11.1936 ble det arrangert foreldrefest på Fjellstrand skole. Overskuddet ble kr. 12,95. Prologen ble skrevet av Adolf Egeberg.

*Vi ønsker velkommen hver eneste gjest
Til ungdommens første foreldrefest
Og håber og tror på samarbeide
I stedet for kamp og foreldrefeide.*

*Det sies så meget om ungdom i dag,
Og vi må stå for mangt et slag,
Og efter avisene er det rent ille,
I gamle dager – ja da var det greit, ti da var de unge snille.*

*Nu derimot går de egne veier,
Og ønsker å skape og bygge selv,
Men da blir det selvsagt andre greier,
Og det vil vi si dere her i kvæld.*

*Vi unge på Fjellstrand er også med,
Og har startet vår egen klubb,
Og vi gir dere eldre ikke fred, før dere også blir med
Og bygge en liten stubb.*

*Vår klubb er den første grunnsten vi la
En gang i begeistringens brus.
Da vi slyngtet det ut med en stemme så glad;
Gutter og jenter skal vi bygge oss hus?*

*Og nu ber vi dere alle sammen, kom og vær med oss.
Legg skuldrene til, slutt opp om saken.
Vær med og skap Fjellstrand ungdommens hus.*

Det var som sagt en aktiv klubb, og samarbeidet med Svestad sangkor fortsatte.

«22.9.1938 var det privatfest på Folkets hus med meget god underholdning. Festen sluttet langt ut i de daggryende timer. Det ble servert leskende drikker som brus.» Den etterlengtede tomten ble kjøpt ved Dalen i 1938. Det ble aldri bygget noe hus der. Det siste referatet i denne fantastiske protokollen er datert 14.1.1939, da ble Gunnar Tjernshaugen formann. Tomten ble visstnok overtatt av Fjellstrand Vel. Mulig at krigen satte en stopper for planene.

Da denne boken dukket opp, fikk jeg den til Historielaget, som spurte om jeg ville lage et sammendrag til Sopelimen. Det var vanskelig, for hva skulle skrives eller utelates? Det var jo så interessant å lese dette gamle stoffet. De aller fleste er jo borte nå. Når dette skrives 5. mai 2004, er fremdeles Ellen (Lillemor) og Birger Karlsen særdeles med oss og har bidratt med bildene. De var jo de første medlemmene og var meget glad for at denne boken som hadde vært på vidvanke dukket opp igjen. Lillemor og jeg hadde en lang prat, og hun kunne fortelle at denne klubben også hadde de første eldrefestene på Folkets hus, med revy først og dans etterpå. Klubbens gutter ble oppfordret til å danse med de gamle damene, så de kunne ha litt moro. Lillemor tenkte med glede på alt hyggelig samvær fra den tiden og har lånt oss bildene.

Jeg vil også takke for at jeg fikk muligheten til å lese denne boken. Kjære godtfolk, les prologen en gang til. Det snakkes om den fryktelige ungdommen, men den er kanskje ikke så fryktelig som mange vil ha det til.

Baltzerud vinteren 1938

På Baltzerud rundt 1930

Av Tore Granerud

Baltzerud ligger i likhet med mange andre gårder på Nesodden ensomt til, omgitt av skog på alle kanter. Turen gjennom skogen til nabogårdene Nylenna, Johnsrud og Løkke er likevel ikke lenger enn at naboforholdene kunne dyrkes. Gården var rundt 1930 – som i dag – eiet av Røer. Etter Nesoddforhold var gården middels stor med rundt 70 mål dyrket mark.

En april dag i 1927 kom Aagot og Bernhard Granerud flyttende fra

Fløyspjeld i Frogn til Baltzerud. Bernhard hadde overtatt forpaktningen av Baltzerud, og for ham var dette oppfyllelse av et sterkt ønske om å komme tilbake til Nesodden. De hadde litt av et flytte-lass: For det første de fem barna Rolf og Bjarne (tvillinger 4 1/2 år), Otto (3 1/2 år), Øistein (2 år) og Aslaug (1 år). De kjørte flyttelasset med hest og kjerre, kuene måtte gå på egne bein. Den siste biten fra Nylenna til Baltzerud måtte de over på slede, for vogna kom ikke fram i snøen. Aagot hadde kokt lapskaus før de dro fra Fløyspjeld for at de skulle ha noe å spise når de kom fram. I sleden satt Otto på lapskausgryta. Slik regnet han med å være først i køen.

Baltzerud skulle bli barndomshjemmet til de fem barna. Men ikke bare for dem: I 1931 kom Einar som en attpåklatt, og som om ikke det var nok, kom en attpå-attpåklatt (Tore) i 1936.

Arene på Baltzerud var preget av hardt arbeid for å få endene til å møtes. Bernhard drev gården, han gjorde onnearbeid på andre gårder, og om vinteren drev han med tømmerkjøring i Rørsbogen. Aagot hadde ansvaret inne, stelte for mann og 5, 6, 7 barn. Så stelte hun fjøset for 6-7 kuer, ett par griser og tok seg av hønsehuset. Hun bar vann inn, og hun bar vann ut.

Barna måtte delta i arbeidet så snart de var i stand til det. Rolf var eldstemann, riktignok bare en knapp halvtime eldre enn tvillingbror Bjarne, men eldst er eldst. Han fikk de fineste jobbene. Han var ikke store karen da han første gang ble bundet fast til slåmaskinsetet og satt der og styrte hesten når de skulle skjære korn. Far hans satt på sidesetet og skjøv korn i passende mengder til kornband. Så gikk de fire andre barna sammen med Aagot etter slåmaskinen og bandt kornband. Det var nok ikke fritt for at de fire barna misunte storebror som satt så stolt på slåmaskinsetet og styrte hesten. Når kornbandene var ferdig bundet, måtte barna rauke kornet. Det gikk ut på å sette kornbandene mot hverandre fire og fire, med kornet opp. Slik skulle det stå og tørke.

I slåtonna deltok barna med såing og raking. Når høyet skulle kjøres inn, måtte to av gangen være oppe i høyvogna for å trække og stappe høyet, slik at lasset ble skikkelig stort. Ellers gikk våren og

Barna på Baltzerud 1929. Bak: Rolf, Otto, Bjarne, foran: Aslaug og Øistein.

mye av sommeren med til setting av poteter, såing og tynning av turnips og kålrabi og luking av ugress. Om høsten skulle varene i hus. Særlig jobben med å ta opp turnips og kutte av bladene var ufyselig kald, for dette var gjerne den siste jobben på høsten.

Om sommeren bodde det feriegjester i bryggerhuset på Baltzerud, fine folk fra byen. Barna der dro ned til Presteskjær for å bade, og Granerudbarna sendte nok en del stille anmodninger opp til de høye makter som de hadde hørt om, om en kraftig regnbyge. Derved ville høykjøring bli umulig resten av den dagen. Kanskje den eneste jenta, Aslaug, var den som måtte jobbe aller mest. Hun måtte hjelpe til inne, og så hadde hun full dag ute.

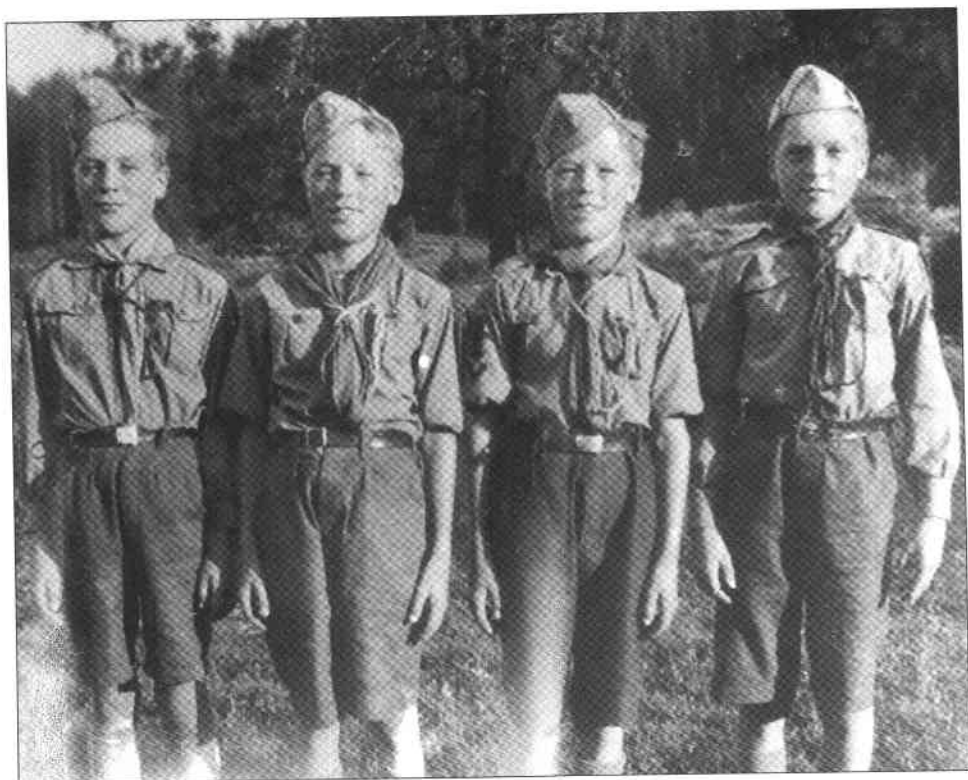
Etter hvert fikk barna seg jobb også på Røer, først og fremst med

luking. Dagen der kunne bli temmelig lang. De begynte klokken 0700 om morgenen, hadde frokostpause mellom 0930 og 1000, mid-dagspause mellom 1330 og 1500, og avsluttet dagen klokken 1900 om kvelden. Men de fikk betaling! Lønnen var kr 2,50 dagen, vel å merke når de holdt seg med maten selv. Og det gjorde de, for på den måten fikk de mest igjen. Pengene ble spart, og konfirmasjonsklær kjøpte de for egne penger.

Om sommeren ble mye av melka levert på dør til kunder i Fjellstrand. Etter hvert var det de største guttene som sto for denne jobben. Det var stor stas å kjøre av gårde med hest og vogn fullastet med melkespann. Det store spenningsmomentet var om de skulle møte bussen på den smale veien. Øistein fikk prøve seg på jobben i 1936, for da var hans tre eldre brødre dratt på speiderleir. Det gikk riktig bra, selv om det nok var vanskelig en del steder å få inn beta-lingen for melka på den ukentlige betalingsdagen. Vinterstid hadde de ikke kunder til melka, så da ble den separert, og fløten ble kjernet til smør. Det var Aagot som tok med seg smør og egg, ble kjørt til Presteskjær, tok båten til byen og sto på torvet og solgte, hver uke. Hun var alltid i godt humør når hun skulle til byen, for dette var en jobb hun trivdes med. Barna måtte drikke skummet melk, lenge før ernæringsspesialister fant ut at det var det sunneste de kunne gjøre.

Noen ganger kunne noen av barna få bli med mor Aagot til byen når hun skulle selge egg og fløte, og det var en opple-velse som de gledet seg til flere dager på forhånd. Nesten like stor opplevelse var det å få bli med far Bernhard til mølla for å male korn.

Skoleveien var heller lang. Gjennom skogen til Løkke, deretter ned til storveien ved Svennemosen, og så labbe og gå til Fjellstrand. Barna hadde ikke regnfrakk, i stedet fikk de på seg en riktig tykk jakke i regnvær. Jakken kunne være tung i utgangspunktet, men et-ter nærmere en time i regnvær ble den et ork. Like tungt kunne det være om vinteren, når de ofte måtte ta seg fram gjennom skogen i nysnø og stummende mørke. Det var trivelig på Fjellstrand Skole, først for frøken Svinland og senere for lærer Lofstad. Tvillingene

Fire speidergutter «alltid beredt»: Øistein, Bjarne, Rolf og Otto.

Rolf og Bjarne var like, og alltid likt kledd, så lærerene kunne ha problemer med å se forskjell. Frøken Svinland sendte dem en gang på gangen begge to, så skulle de komme inn igjen, og resten av klassen skulle ha gjettekonkurranse om hvem var hvem. Lofstad løste problemet ved å tiltale dem i fellesskap som brødrene Granerud.

Selv om de hadde mange plikter, hadde barna også mye lek og moro seg imellom. De hadde jo sin egen barnehage der oppe på Baltzerud! De bygde sine egne bondegårder (som om de ikke hadde fått nok av det), de hadde grankongler som kuer og furukongler som griser. Som rett og riktig var, tilhørte den største og flotteste gården storebror Rolf. Brygge hadde de selvsagt også, de bodde jo på Nesodden. Øistein hadde en flott lastebil, så han hadde nok

skjønt at nye tider var i ferd med å komme. Søndager hadde de alltid fri, hviledagen skulle holdes hellig, mente Bernhard. Da kunne de dra til Presteskjær og bade når det var årstid for det. Ellers badet de også ofte i Ravnsborgtjernet. Der kunne de skjære ut store tykke moselag rundt tjernet og padle ut på vannet på dem. Ellers lekte de alle vanlige leker, gjemsel, slå ball, sparke ball og mye annet. Og så begynte de fire største guttene i speideren, det var riktig stas.

Selv om det nok var trangt økonomisk, var det ingen som led noen nød. Hverdagsfrokosten besto av havremelsgrøt (dessverre ikke havregryn). Oppfatningen gikk samstemt ut på at den grøten var ille. Men ned skulle den, bestemte Aagot og Bernhard, og ned gikk den. Det var stille og rolig rundt matbordet og ble det tilløp til bråk, tok Bernhard kniven sin og banket med skaftet i bordet. Da ble ro og orden gjenopprettet. Høytider ble behørig markert, og til jul ble to griser som oftest slaktet, en til dem selv og en til salg. En kalv ble også slaktet fra tid til annen, men da gjerne for salg. Det var Martinsen fra Nylenna som slaktet. Den første middagen etter slakting besto av blodklubb. Riktig god mat! Barna fulgte med på slaktingen. Etter hvert kunne de også ta på seg jobben med å slakte høner selv. Til jul lagde Aagot sylte, rull, leverpostei og pølser. Julemiddagen var årets kulinariske høydepunkt, selv om den kanskje ikke ble omtalt med akkurat de ordene. Også fødselsdager – og dem ble det jo noen av – ble behørig feiret. Men Rolf og Bjarne var født tett oppunder jul, så de fikk ikke noe fødselsdagsselskap. Men Aagot visste råd. På fødselsdagen deres kokte hun smultringer – det var et arbeid som alltid foregikk utover kvelden. Og så fikk Rolf og Bjarne lov til å være oppe og hjelpe til med kokingen.

Ved krigsutbruddet i april 1940 bodde familien fortsatt på Baltzerud. Flytrafikk ble observert, etter hvert også ganske lavtflyende maskiner som skulle ned på Fornebu. Da radioen meldte at tyskerne hadde inntatt Oslo 9. april, sprang Einar ned på jordet hvor Bernhard drev og kjørte møkk, Einar ropte at tysker-

ne hadde tatt Oslo. Bernhard snudde seg og så på ham og sa: – Ja, jeg tenkte meg det. Så snudde han seg tilbake og fortsatte å spa møkk.

Familien flyttet fra Baltzerud i 1941. Da den var samlet på Baltzerud igjen i 2002 i forbindelse med et slektsstevne, var skuffelsen stor. Gården var blitt så liten. Jorder som pleide å bugne av korn og poteter var grodd til av skog. Og de jordene som fortsatt lå der som tidligere, hadde også blitt mye mindre. Jorder som hadde lange ranke som det tok en liten evighet å luke, var jo korte. Men Baltzerud vil alltid være barndommens rike.

Den gamle «Fiskerstua» i Bomansvik

Av Per Nordal

I Perleveien 18 i Bomansvik finner du en unik gammel bygning. Eiendommen er en typisk strandsitter-eiendom (husmannseiendom), som nå eies av Nesodden kommune. Huset er trolig oppført rundt 1800, modernisert rundt 1900 med en siste tilføyelse på 1950/1960-tallet. Huset er på ca. 50 m².

I 1998 hadde kommunen bestemt seg for å rive huset. Siste leieboer var død, og huset sto tomt. Bekymrede beboere i Bomansvik bombarderte kommunen med likelydende brev og lurte på hva kommunen nå ville gjøre med huset og om det skulle flytte inn mennesker fra belastede miljøer. Dessuten var huset i dårlig forfatning og med utedo. Men så kom historielaget v/artikkelforfatteren og privatpersonene Torgeir Havstad, Frode Gjertsen og Christian Hintze Holm inn i bildet for å redde bygningen.

De allierte seg med Follo Museum, og da begynte ting å skje.

Formannskapet kom på befarings og endret standpunkt. Bygningen skulle bevares og restaureringsarbeidet utføres på dugnad.

For å komme i gang var det nødvendig med en startkapital, ble det hevdet, og daværende ordfører Thor Eggen tok saken på strak arm. Og med en uvanlig saksbehandling ble det bevilget kr. 10.000,-. De som stemmer mot, gir stemmetegn. De som er for, beholder hendene i lommene, sa Eggen, og hele formannskapet valgte å holde hendene varme.

– Nå må vi snart komme oss av gårde, før vi bruker mer penger, var fung. rådmann Cato Jahrs kommentar.

Etter kort tid ble dugnadsarbeidet satt i gang. Arbeidet er ennå

Huset sett fra øst.

ikke fullført. I år har imidlertid Akershus Fylkeskommune bevilget kr. 100.000,-, så nå blir det fart i sakene. Det er bestemt at eiendommen skal brukes til uteskole for bl.a. Jaer Skole.

Navnet på eiendommen er Grøstadstrand, og badestranden der er det eneste området som er langgrunt.

Rundt huset finnes restene av et lite hageanlegg med et eple- eller pæretre, syrinbusker, spirea og to piletrær. Bygningens verdi ligger i den høye graden av autensitet (ekthet) og orginalitet. De inngrep og forandringer som er gjort, er enkle å definere. Det er trolig ytterst få, hvis noen, bygninger av samme type på Nesodden som er bevart med samme grad av autensitet.

«Følgelig var det svært viktig at bygningen ble bevart og bevart på stedet».

Grøstadstrand og folket der

Den første gang vi møter folk på fiskeplassen Grøstadstrand, er i 1816 da fisker og sjømann Ole Nilsen gifter seg.

Ole var født på gården Loftu i 1791 og ble gift med enken Gunhild Marie Christensdatter. Hun hadde mistet mannen sin i 1814, de hadde bodd på Blylaget som Gunhild hadde overtatt av sin far, bonden på Krange.

Da Ole Nilsen og enken Gunhild gifter seg i 1816, flytter de inn i fiskerstua på Grøstadstrand. Om den på dette tidspunkt er helt nybygget, eller om den har eksistert noen år før dette vites ikke.

Gunhilds annen mann, Ole Nilsen fra Loftu, døde også ung, han ble bare 29 år gammel da han døde i 1820. Da hadde de forøvrig flyttet tilbake til Blylaget.

«Gunhild Blylaget» som hun ble kalt, giftet seg for tredje gang i 1821, nå med gjestgiver Sven Borgersen. De fortsatte å bo i Blylaget.

Verdt å nevne er at Gunhild Blylaget med sin første mann fikk datteren Helene i 1816. Hun ble senere gift med bonde Johan Hansen på Nord-Grøstad. Dessverre måtte han selge gården i 1874 og flytte til Kristiania.

Tjenestepike lager brudulje

Den neste kjente familien på Grøstadstrand finner vi ved Folketellingen i 1865. Da bor den da 60 år gamle husmann Peder Kristiansen på plassen. Han er gift med Maria, som er 5 år yngre enn ham selv. De har to barn boende hjemme: sønnen Peder Pedersen, som er fisker og 20 år gammel, og datteren Alette Pedersdatter, som er 12 år gammel. Den yngste datteren Alette er født i Drøbak 1854, vi kan trekke den konklusjonen at familien har kommet til Grøstadstrand etter 1854.

I 1872 hadde Julie Andreasdatter fra Grøstadstrand festet seg som tjenestepike til Bernt Agnor, forteller Nesoddens Historie bind II. Det ble brudulje da hun i stedet ville ta seg av sin gamle mor og sine

Inngangsdøren består av et særdeles flott par tofløyede dragspondører med overlys. Utoendig er dørene kledd med skråstilt riflet panel som skrår oppover mot midten, slik at de to fløyene tilsammen danner et slags fiskebensmønster.

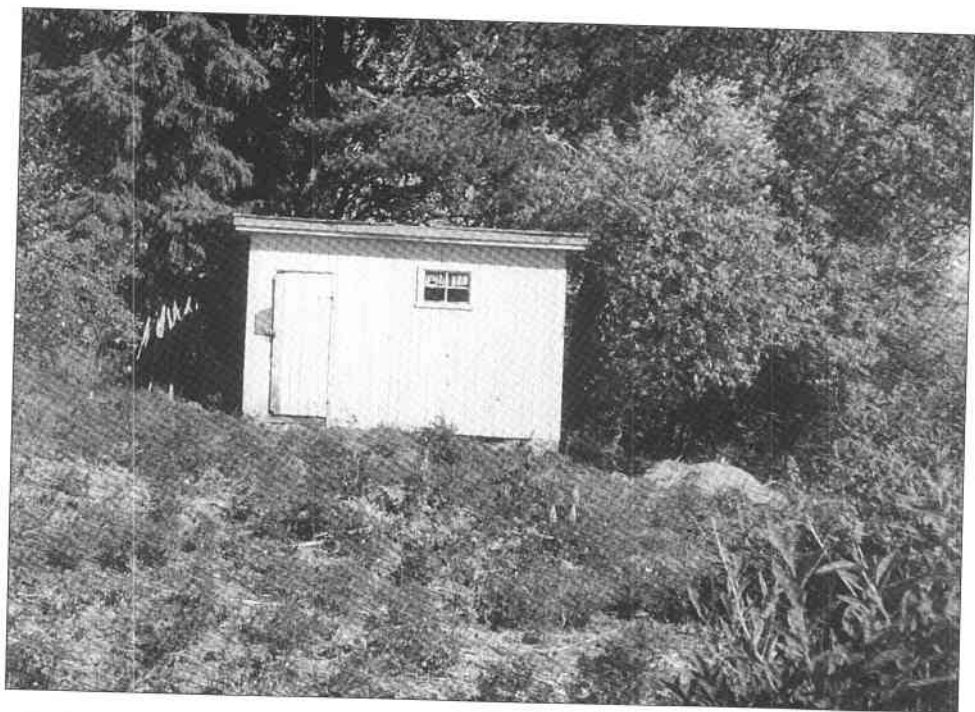
små søsken, fortelles det i boken. Julie var 23 år gammel og var en ekte kystjente. Hun var oppvokst i Møllerbakken i Kirkevika.

Går vi ti år fram i tid, til 1875, da er det også folketelling. Da bor det en rekke mennesker i det lille huset i Grøstadstand. De vi traff i 1865 er borte.

Skogshugger og strandsitter

Nå bor Johan Andersen og kona hans Helene Gundersdatter sammen med sin sønn Martin. Johan omtales som skogshugger og strandsitter.

Den andre familien som bodde i det lille huset, var Nils Nilsen og

Utedoen.

hans kone Maren Johansdatter. Nils var også skogshugger og strandsitter.

Den tredje familien i huset på Grøstadstrand var Lars Johansen og hans svenske kone Kaisa Eriksdatter, de hadde sin sønn Johan og en pleiebarn Albert Olsen i sin familie. Også Lars var skogshugger og strandsitter.

Altså 3 familier med til sammen 10 personer i stua på Grøstadstrand i 1875.

I 1890 bor enkemannen Ole Nilsen i Grøstadstrand. 60 år var han blitt, og enkemann siden 1866. Han hadde en fortid i strandeien-
dommen Granerudstøa på vestsiden av Nesodden.

Så går vi fram til århundreskiftet 1800/1900. Nede i Grøstadstrand bor fortsatt fiskeren Ole Nilsen. Her bor også den 66 år gamle Olaus Gundersen og hans kone Karoline. Dessuten deres barn,

sønnen Hermann, som er 19 år og pleiedatteren Agnes Ottesen, som bare er 5 år gammel.

I 1909 kjøpte Karl Kristiansen plassen Grøstadstrand. Han var fra Kroer i Ås og gift med Anna, som var født i Vestby. Heller ikke de var rent unge mennesker da de kom, Karl var 52 år og Anna 54 år.

Barna deres var Harald Kristiansen født 1892, Lina Kristiansen født 1895 og Alfred Kristiansen født 1898.

Denne familien har flere kjente etterkommere på Nesodden:

Harald Kristiansen ble gift med Martha Josefine Larsen (datter til Julie i Løkka).

Lina Kristiansen ble gift med Hans Lorang Hermansen.

Alfred Kristiansen ble gift med Therese Martine Andreassen, og de bosatte seg på Berger på Nesodden.

Grøstadstrand ble solgt ut av familien i 1936. Stedet ble overtatt av Nesodden kommune.

Kilder: Akershus Amtstidende, Follo Museum, Harald Lorentzens database.

Løeshagaveien omkring 1960. Midt på bildet skimter vi låven, som ble brukt til velforeningens basarer.

Livet ved Løeshagaveien

Av Stein Turtumøygard

Fra gammel tid lå Nesoddens bygdesenter i området rundt Nesodden kirke. Markedsplatsen var Konghelle oppe ved Løesgårdene, og senere Torvet. Mellom disse gikk Løeshagaveien.

I dag er området blitt boligfelt og asylmottak. Men tidligere var Løeshagaveien en fredelig landsens kjerrevei med noen få hytter og husmannsplasser.

Tenk deg at du rusler nedover Løeshagaveien en sommerdag for omtrent to hundre år siden. Rundt deg ser du skog, blomsterenger og små åkerlapper.

Halvveis nede i veien passerer du ei lita stue med en kålhage. Ved grinda møter du den gamle husmannen Peder Hansen Løespladsen, som bor sammen med søsteren Dorthe. Stua hans heter Skolemesterhytten – for Peder er den ene av Nesoddens to lærere. Peder og Dorthe har ingen naboer. Men dette forandret seg utover på 1800-tallet. Det kom flere husmannsplasser, og på kartet nedenfor har Skolemesterhytten byttet navn til Løeshagen. På denne tiden var det Johannes Hansen Løeshagen og Elen Pedersdatter som eide stedet.

Johannes Løeshagen var rodemester for fattigkommisjonen i den

Dette kartet fra 1879 viser de gamle plassene ved Løeshagaveien.

Huset på Løeshagan er antagelig fra midten av 1800-tallet.

søndre kretsen. En vintermorgen i 1872 måtte han ta seg av en ung jente som het Inga. Hun hadde vært i tjeneste hos husmannen Hans Grøstad. Men denne natten var hun blitt kastet ut, aldeles hjelpeløs. Johannes sendte bud på sogneprest Welhaven. Av ham fikk Inga 60 skilling, og så ville presten skysse henne av gårde før det ble flere utgifter med henne. Men jenta var barbent, så fattigkassa måtte ut med 1 spesidaler og 48 skilling til skomaker Renholsten, «da hun selv ikke eiede det allerringeste, hun kunne ikke komme til Christiania for at søge sig etter Condision føren hun fik Støvler».

Johannes bodde på Løeshagan til langt inn på 1900-tallet. Datteren Maren bestyrte gården og tok vare på sin gamle far. Senere giftet hun seg med fiskeren Anton Samuelsen, som flyttet inn hos henne. Marit Jahr Evensen husker Maren som «ei gammel kjerring med rynkeskjørt, sjal og skråtobakk». Alle visste at hun tygde skrå, men det skulle likevel være en hemmelighet. Så når hun var i butikken, hvisket hun til kjøpmann Løes: «åsså må jeg få en søt skrå!»

Maren var en ekte bygdeoriginal. Hun var veldig nysgjerrig og pratsom, og ungene syntes at hun så ut som en heks. Hun kunne skremme livet av dem når hun stirret over gjerdet i Løeshagan, mens hun spyttet skrå fra en munn der det satt igjen en eneste tann. Rundt hodet hadde hun knyttet et stramt skaut, akkurat som hekse-
ne i eventyret.

Maren døde like etter krigen. Da ble det rettssak på Torvet, for ingen visste sikkert hvem som skulle arve. Leieboeren hevdet at stedet var hans. Han var en fargerik person, og kjørte motorsykkel med sidevogn. Dessuten var han Jehovas vitne, og hevdet at man burde ha tre koner: «Når den ene furter og den andre sturter, må du ha én igjen!» Som prosessfullmektig hadde han ingen ringere enn Brynjulf Bull, den senere ordføreren i Oslo. Det hjalp ikke – leieboeren tapte saken.

Skredderstuen og Simensrud

På kartet fra 1879 ser vi at det også har dukket opp flere hytter. Rett

Skredderstuen.

ved det som i dag er Sandvold, ligger Skredderstuen. Den ble bygget rundt 1840 og ombygget i 1930.

Fattiglemmene Johanne Christensdatter og Mari Engebretsdatter bodde her i 1850-årene. Omkring 1875 overtok Kristian Johannesen og Anne Kristoffersdatter. Kristian ble enkemann, men fant seg en ny kone som var 35 år yngre. Hun het Lina Arntsdatter, og hun ble boende her lenge etter at hun selv var blitt enke. Folk kalte henne Lina Skredderstuen. Hun levde av å lappe og stoppe for folk, og gikk også under navnet «Pusemor».

Vis-à-vis Skredderstuen lå det en liten hytte som tilhørte Løeshagan. På kartet er den avmerket som Simensrud, men noen husker den som Simenstuen og Skomakerstuen. Skomakeren het antagelig Christian Syversen, og bodde her i årene før 1850. Han døde av kolera, 72 år gammel. Kolerakirkegården på Nesodden lå ved Prestegårdens østjorde, der den nyeste kirkegården ligger i dag. Den var omgitt av et høyt stakittgjerde, og ble anlagt i 1839, da koleraepidemien herjet i hovedstaden. Men Nesodden slapp nesten helt fri for koleraen, antagelig pga. beliggenheten. Så kirkegården ble aldri tatt i bruk, men ble jorde igjen i 1862.

Senere fikk Skomakerstuen navn etter Simen Reiersen, som var husmann her i begynnelsen av 1850-årene. Hytta ble Simensrud, og jordstykket han dyrket, fikk navnet Simenstukroken. De siste kjente beboerne var Jørgen Hansen og hans kone Sofie Andersdatter. Ved folketellingen 1900 er hun oppført som arbeiderkone (sygelig). Simensrud lå nok på fjellet rett sør for innkjøringen til Sandvold, og ble antagelig revet i 1914. Noen av tømmerstokkene finnes i veggene på Østvik, som samme år ble bygget litt lenger oppe i hagen.

Grinda og Frognerhytta

Men også nedenfor Løeshagan dukket det opp ny bebyggelse. Grinda var husmannsplass under Røer, og av navnet forstår vi at her har det vært en grind i veien.

Det var enken Olia Ovesdatter som var «husmann» i Grinda i 1851. Senere overtok skipstømmermann Martin Kaspersen. Han var enkemann, men hadde de to døtrene Pauline og Magda boende

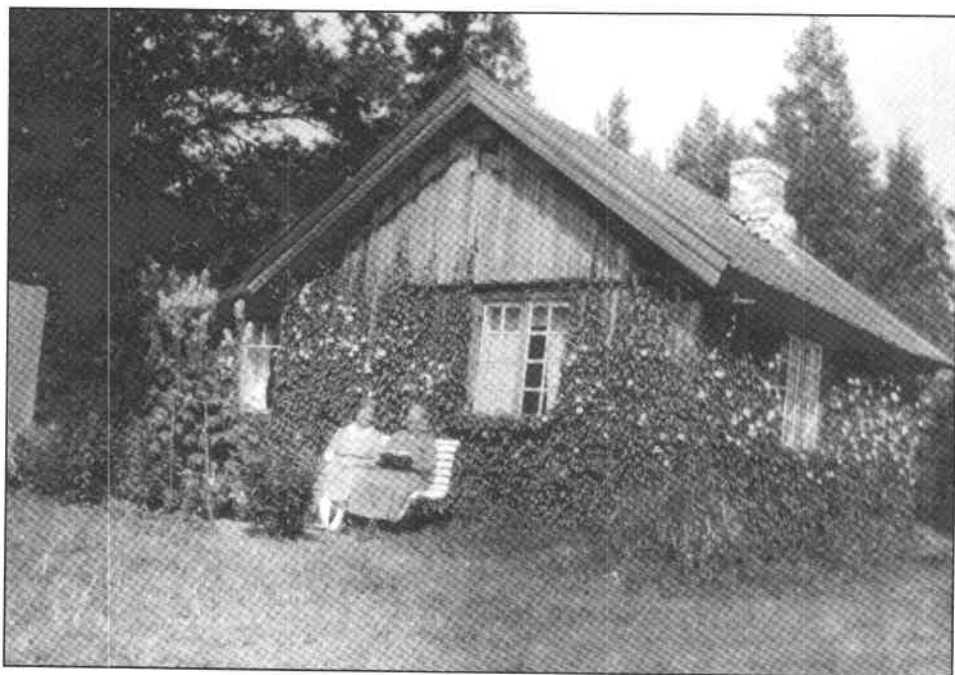

Grinda var husmannsplass under Røer.

hjemme. Pauline giftet seg og overtok etter hvert huset, men det gikk ikke bedre enn at hun fikk to barn med sin manns bror. Barna tok hun livet av, og hun satt derfor på tukthus to ganger.

På begynnelsen av 1900-tallet tilhørte Grinda frøken Lysholm. Hun var en eldre, fornem dame med høy hatt, topp i nakken og

Nystuen.

lange skjorter. Grinda fungerte som posthus. Åsmund Løes forteller at de pleide å hente avisen her. Postmann Nils Andresen fraktet posten fra Presteskjær om ettermiddagen, og leverte den i Grinda. Man kunne høre ham lang vei, for han pleide å tute i posthornet når han kom kjørende opp bakkene.

I mellomkrigstiden var det Carl Anton Samuelson som eide Grinda. Han var forretningsmann i hovedstaden og drev stort med fiskeomsetning. En del av stua brant i denne tiden, og mens de kjempet mot brannen, utbrøt Samuelson at «hvis de bare kunne greie å redde den gamle delen, ville alt være bra.» Det greide de – den gamle delen står der fortsatt, og er siden påbygget.

Vis-à-vis Grinda lå Frognerhytta. Her bodde skipskaptein Hans Albert Frogner, som sammen med fem andre «ere i Slutningen av 1864 uden noget spor af Fartøi eller folk bortkomne i Nordsøen». Et

halvt år tidligere hadde han giftet seg med Alberta. På begynnelsen av 1900-tallet overtok E-verk-sjef Baltzer Løes Frognerhytta, og den ble revet i 1917.

Nystuen

På kartet er det også markert et hus mellom den nåværende trafostasjonen og butikken. Dette var Nystuen, som tilhørte Prestegården. Nystuen var nok aldri husmannsplass, men vi vet at den ble brukt som feriehytte i første halvdel av 1900-tallet. Fra slutten av 1920-tallet og frem mot 1950 var det Johan Oscar Olsen og familien som brukte stedet. På bildet ser vi hans kone og datter, Marie og Ruth, på slutten av 1920-tallet – foran stueveggen som var en idyll med slyngplanter og blomsterbed.

Etter hvert ble Nystuen ganske forfallen. Den siste som bodde her i årene etter krigen, var Abraham Fjeldstad, som var oppvokst på Øvre Gulstad ved Burmaveien. Abraham var en bygdeoriginal – det fortelles at han pleide å bruke kjeft på trær og einerbusker – men han var ellers harmløs. Han hadde lovet sogneprest Smith at han skulle gå i kirken – da fikk han bo gratis i Nystuen. Så Abraham var fast inventar på bakerste benk i kirken hver søndag. Nystuen ble revet da E-verket bygget trafostasjon omkring 1960.

Øverst: Oksen på Gulstad frakter melk til Blylaget.
Nederst: Høyonna på Gulstad er i gang.
Bildene er tatt rundt 1930 og er utlånt av Sidsel Jacobsen.